

Socialdepartementet

En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk under 2021 och 2022 (SOU 2024:26)

Genom remiss den 12 april 2024 har Svenska ILO-kommittén ombetts att yttra sig över betänkandet *En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk under 2021 och 2022 (SOU 2024:26)*.

Utredningens uppdrag och förslag

Utredningens uppdrag i korthet

Utredningens uppdrag har varit att i olika avseenden utvärdera effekterna av de senaste årens förändringar i sjukförsäkringens regelverk. I uppdraget har ingått bl.a. att analysera hur förändringarna påverkat individernas möjligheter till medicinsk och arbetslivsinriktad rehabilitering och om förändringarna påverkat dels sjukskrivna personers återgång i arbete, dels arbetsmarknadsutbudet genom inflödet och varaktigheten i sjukpenningen och sjuk- och aktivitetsersättningen.

Av kommittédirektiven (dir. 2022:64) framgår att de reformer som utredningen har haft att analysera har syftat till att öka flexibiliteten i sjukförsäkringen och de försäkrades ekonomiska trygghet och förståelse för regelverket och därigenom stärka sjukförsäkringens legitimitet. Syftet har också varit att fler ska kunna avsluta sin rehabilitering under trygga former och återgå i arbete hos den egna arbetsgivaren. Gällande den utvärdering som utredningen har haft i uppdrag att göra framgår av kommittédirektiven att syftet varit att säkerställa att reformerna har gett avsett resultat.

Utredningens förslag i korthet

Utredningens bedömning är sammantaget att syftena med de utvärderade reformerna i sjukförsäkringens regelverk i relativt låg grad har uppfyllts. Reformerna har enligt utredningen bl.a. lett till att sjukskrivningarna blivit längre och arbetsåtergången lägre samt att sjukförsäkringen blivit mindre förutsägbar och mer sårbar för

överutnyttjande. Utredningens bedömning är vidare att reformerna har urholkat viktiga principer i sjukförsäkringen om att sjukförsäkringen dels är en inkomstbortfallsförsäkring i händelse av arbetsförmåga till följd av sjukdom, dels en omställningsförsäkring som ställer krav på omställning för den som inte kan återgå till sin tidigare arbetsgivare.

Utifrån resultaten av utredningens utvärdering lämnar utredningen ett antal förslag till förändringar i reglerna för sjukförsäkringen. Utgångspunkten för utredningens förslag är att återupprätta nämnda principer i sjukförsäkringen. Förslagen innebär i stora drag en återgång till de regler som gällde innan reformerna genomfördes. Utredningens bedömning är att förslagen kommer att leda till att människors arbetsförmåga kan tas tillvara bättre och att omotiverat långa sjukskrivningar i högre grad kan undvikas.

De reformer som utredningens förslag avser och där utredningen föreslår en återgång till tidigare regler kan sammanfattas enligt följande.

- De två undantag för övervägande skäl och särskilda skäl, i dess nuvarande formulering, för uppskjutande av bedömningen av arbetsförmåga mot angivet normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden ska tas bort.
- Vid bedömningen av arbetsförmåga i förhållande till normalt förekommande arbete ska det inte längre hänvisas till en angiven yrkesgrupp.
- Den nuvarande möjligheten att frångå en jämn reduktion av arbetstiden vid partiell sjukskrivning ska tas bort.
- Bestämmelserna om behovsanställda i sjukpenningförsäkringen ska tas bort.
- De särskilda "äldrereglerna" i fråga om sjukpenning ska tas bort. Utredningen bedömer att de särskilda "äldrereglerna" i fråga om sjukersättning bör behållas.

Utredningen bedömer därutöver att ytterligare reformer bör utredas närmare i syfte att bl.a. öka förutsättningarna för en långsiktigt stabil sjukfrånvaro och en sjukförsäkring som präglas av förutsägbarhet, rättssäkerhet och hög legitimitet.

Förslagets förhållande till ILO-konventioner

Utredningen gör bedömningen att förslagen inte påverkar Sveriges internationella åtaganden. Betänkandet innehåller dock, tyvärr, inte någon genomgång eller analys av förslagen i förhållande till Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner.

ILO-kommittén har tidigare yttrat sig över de betänkanden som legat till grund för reformerna som utredningen nu har haft i uppdrag att utvärdera och som utredningens förslag avser. ILO-kommittén har i sina tidigare yttranden erinrat om ett antal ILO-konventioner som är relevanta i förhållande till reformerna. Eftersom utredningens förslag avser dessa reformer och i huvudsak innebär en återgång till tidigare reglering bedömer ILO-kommittén att samma ILO-konventioner som var relevanta att beakta när reformerna föreslogs är relevanta även för förslagen i det nu aktuella betänkandet.

ILO-kommittén hänvisar därför till följande yttranden och de konventioner som kommittén erinrar om där.

- ILO-kommitténs yttrande dnr 8/2020 - En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering (SOU 2020:6)
- ILO-kommitténs yttrande dnr 27/2020 – En sjukförsäkring anpassad efter individen (SOU 2020:26)
- ILO-kommitténs yttrande dnr 41/2021 – En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69)

Svenska ILO-kommitténs slutsats

Förslagen innebär en återgång till tidigare gällande reglering, vilken ILO-kommittén utgår ifrån har varit förenlig med Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner. ILO-kommittén finner därför inte anledning att nu göra en närmare bedömning av den regleringen.

Beslut i detta ärende har fattats av kommitténs ledamöter per capsulam.

Arbetstagarrepresentanterna har reserverat sig mot beslutet i enlighet med bilaga 1.

Ärendet har handlagts av undertecknad sekreterare.

För Svenska ILO-kommittén

Cathrine Lilja Hansson
Ordförande

Sofia Rasmusson
Sekreterare

Bilaga 1

Reservation från arbetstagarrepresentanterna i ILO-kommittén med anledning av Svenska ILO-kommitténs remissyttrande över SOU 2024:26 En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk under 2021 och 2022

Arbetstagarrepresentanterna delar inte ILO-kommitténs slutsats utan vill istället anföra följande.

Arbetstagarrepresentanterna noterar att förslagen i betänkandet innebär en återgång till ett tidigare mer restriktivt regelverk. Det finns en diskrepans mellan arbetsförmågebegreppet i den allmänna sjukförsäkringen och det ekonomiska invaliditetsbegreppet inom arbetsskadeförsäkringen, vilket är problematiskt i relation till konvention 121 angående förmåner vid yrkesskada. En återgång till ett mer restriktivt regelverk inom sjukförsäkringen där andelen avslag ökar vid dag 180 riskerar att leda till att arbetstagare som skadats i sitt arbete står utan ersättning efter dag 180 i sjukperioden på grund av regelverket inom sjukförsäkringen. En återgång till ett mer restriktivt regelverk riskerar därför stå i strid mot konvention 121.